

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

The Guidelines for Development Creative Leadership of School

Administrators Under the Roi Et Vocational Education Office

วัชชิระ วรรณปะโพธิ์

ปองภพ ภูจอมจิตร์

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Wachchira Wannapapo

Pongphop Phoojomjit

Master of Education (Educational Management) Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: w46053570@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 19 ธันวาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 8 มกราคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 18 มกราคม 2567

Received: December 19, 2023; Revised: January 8, 2024; Accepted: January 18, 2024

บทคัดย่อ

ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยเฉพาะการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 381 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.61-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และค่าความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การมีจินตนาการ การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีการมีวิสัยทัศน์ การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล และมีผลการประเมินแนวทางการเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The educational school administrators are considered important people in organizing the academic administration, budget management, personnel management and general administration to achieve efficiency and effectiveness. The educational school administrators must use their administrative abilities in educational school. The especially having creative leadership, which is an absolute necessity for educational administrators today. The research aims to 1) study the current state, desirable state and needs assessment for creative leadership of school administrators under the Roi Et vocational education office, and 2) study the guidelines for development creative leadership of school administrators under the Roi Et vocational education office. The research is divided into two phases: Phase 1 : study the current state, desirable state and needs assessment for creative leadership of school administrators. The sample group consists of 381 administrators and. The research instrument was questionnaire five scale, validity index between 0.61-1.00 and reliability at 0.96. Data analysis includes percentage, mean, standard deviation and using the Modified Priority Needs Index technique to prioritize needs. I Phase 2 : study the guidelines for development creative leadership of school administrators. The target groups are 7 experts for studying the development guideline and 7 experts for assessment the development guideline, The research instrument was semi-structured interview form and assessment form the suitability and feasibility of development guideline.

The research results found that : 1. The current state in overall was moderate level, the desirable state in overall was in the high level, the needs assessment rank from high to low level was Imagination, Creativity, Vision, Flexibility and Adaptability, Individual awareness. 2. The guidelines for development creative leadership of school administrators under the Roi Et vocational education office consisting of 1) principles and reasons 2) objectives 3) content 4) development process and 5) measurement and evaluation. The results of the assessment of the appropriateness of the guidelines are at a high level and the feasibility is at the highest level.

Keywords: Development guidelines; Creative leadership; School administrators

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในการพัฒนาคนไทยให้เจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน โดยในมาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีความภูมิใจในชาติ มีความชำนาญเชี่ยวชาญตามความถนัดของแต่ละคน และยังมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติด้วย และต้องให้การช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนไทยอย่างมีคุณภาพและเป็นระบบ ช่วยพัฒนาทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์และการดำรงชีวิตในสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ทั้งนี้การศึกษาของไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอยู่ภายใต้การปรับเปลี่ยนและแข่งขัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการทำงานอย่างรวดเร็วและหลากหลายนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพทางการศึกษาเนื่องจากต้องปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารการศึกษา ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา โดยยึดหลักการมีเอกภาพเชิงนโยบายที่หลากหลายในการปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) การบริหารการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา นับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารงานในสถานศึกษา การบริหารที่จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา การแก้ไขปัญหา การสั่งการ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดทิศทางการทำงานของครูผู้สอนในสถานศึกษา การตัดสินใจใด ๆ ย่อมมี

ผลกระทบต่อสถานศึกษา ซึ่งอาจทำให้เกิดประสิทธิภาพหรือเกิดความล้มเหลวในสถานศึกษาได้ ดังนั้นการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารสถานศึกษาให้เกิดผลดี จึงควรมีสมรรถนะการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษา มีการใช้ภาวะผู้นำที่ดี มีโอกาสฝึกและใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ (ศักดิ์ชัย ภูเจริญ, 2560) เพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีส่งเสริมสนับสนุนแลกเปลี่ยนสร้างความเปลี่ยนแปลงและความเหนือชั้นให้กับสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา ให้สามารถทำงานร่วมกันเดินในทิศทางเดียวกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

นโยบายการพัฒนาอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษา คือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรอาชีวศึกษามุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน แนวทางการทำงาน สานต่อ ก่อเริ่มงานใหม่ด้วยหัวใจเดียวกัน “VOTEC ONE Team” (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560) โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดได้จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดพ.ศ. 2562 – 2565 ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564 ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและขับเคลื่อน การบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด และมีพันธกิจการบริหารและจัดการศึกษาแบบบูรณาการมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะนำพาองค์กรเป็นผู้นำในเชิงสร้างสรรค์ มีความพร้อมและความสามารถในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยการสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับผู้ได้บังคับบัญชาและบุคลากรในสถานศึกษา เน้นย้ำให้บริหารหน่วยงานให้มีความสำคัญกับแผนพัฒนาการศึกษา โดยมีการบูรณาการแผนพัฒนาการศึกษาสู่แผนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกัน มีการกำกับติดตามการนำแผนพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษาไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนต่าง ๆ ในระดับวิทยาลัยให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยต้องอาศัยวิสัยทัศน์ การประสานความร่วมมือ การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง การมุ่งเน้นการมีวิสัยทัศน์และจินตนาการในการก้าวไปด้วยกัน เพื่อที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความจำเป็นในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นการบริหารส่วน ต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้ก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์

จากความเป็นมาความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และการมีจินตนาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

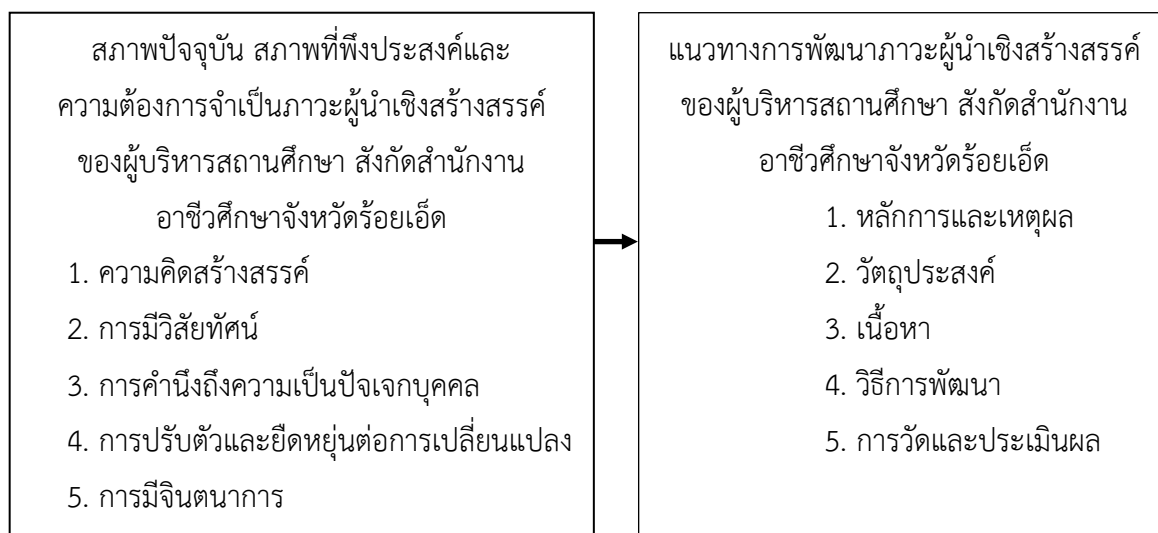
ของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ การนำไปประยุกต์ ปฏิบัติ และการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้ กำหนดกรอบแนวคิดวิจัยจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ และนำไปสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาโดยใช้คู่มือการพัฒนา สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้.

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร จำนวน 1,112 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 102 คน และครู จำนวน 1,010 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564)

2. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (1970) โดยกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 102 คน โดยใช้ประชากรของผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งจาก สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) ครู จำนวน 279 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด

เนื้อหาการวิจัย

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบลิเคอร์ท โดยกำหนดการแปลความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่างและเป็นสูตรที่สุวิมล ว่องวานิช (2558) ได้ปรับปรุงสูตรการคำนวณมาจาก PNI โดยการหาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (I) กับค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D) แล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับ โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพปัจจุบัน แล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNI_{Modified} โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ตามค่า Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) จากสูงไปหาต่ำ เพื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นและนำไปศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดในการวิจัยระยะที่ 2

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด กำหนดการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำองค์กร สถาบันการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การเป็นปัจเจกบุคคล 4) การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ

1.2 เนื้อหาการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดในการวิจัยระยะที่ 1

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

โดยผู้วิจัยยกร่างแนวทางจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการวิจัยระยะที่ 1 รวมกับผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 1 คน และ 3) ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.2 เนื้อหาการวิจัย

ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 เครื่องมือการวิจัย

แบบประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคอร์ท โดยกำหนดการแปลความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			P _N ^{Modified} (อันดับ)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1) ความคิดสร้างสรรค์	2.60	0.84	ปานกลาง	4.06	0.71	มาก	0.54 (2)
2) การมีวิสัยทัศน์	3.06	0.58	ปานกลาง	4.35	0.58	มาก	0.42 (3)
3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.88	0.57	ปานกลาง	3.96	0.46	มาก	0.38 (5)
4) การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง	2.78	0.56	ปานกลาง	3.94	0.81	มาก	0.42 (4)
5) การมีจินตนาการ	2.70	0.58	ปานกลาง	4.26	0.93	มาก	0.58 (1)
โดยรวม	2.84	0.62	ปานกลาง	4.11	0.70	มาก	0.47

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$; S.D. = 0.62) เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการ ด้านการมีจินตนาการ และด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$; S.D. = 0.84) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$; S.D. = 0.70) เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีจินตนาการ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = 0.47$ เมื่อพิจารณารายด้านสรุปด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมีจินตนาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีการมีวิสัยทัศน์ ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้คู่มือการพัฒนา ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยแบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การมีความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การมีจินตนาการ สรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความเหมาะสมโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้สรุปผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$; S.D. = 0.43)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษาอยู่แล้ว แต่อาจ

ยังไม่ครอบคลุมตัวชี้วัดทั้งหมดซึ่งจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยด้านวิสัยทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมต่อไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดเห็นสอดคล้องกันว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านนี้ไม่มากนัก ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นเรื่องที่สำคัญในการบริหารในสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันที่ผู้บริหารยุคใหม่ต้องสร้างสรรค์ (Create) และผลิต (Produce) สิ่งใหม่ๆ พร้อมกันไป สอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ (2561) ที่สรุปว่าผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถคิดสร้างสรรค์โดยไม่ยึดติดกับหลักการ หรือข้อจำกัดเดิมและประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมและแก้ไขปัญหาอย่างได้ผลก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา จากการสรุปผลดังกล่าวภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาต่อไป

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีวิสัยทัศน์ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา นั้นเพราะการมีวิสัยทัศน์ถือเป็นการให้ทุกคน ร่วมคิด ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมกำหนดกรอบซึ่งย่อมให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า ทั้งนี้การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารจึง รวมไปถึงการสร้างคน สร้างทีมงาน มีอนาคตไกล มีคณาจารย์มีความอ่าน เพียงแต่อายุน้อยขาดประสบการณ์ ผู้นำจะต้องอดทน อดกลั้น รู้จักใช้เวลาการบ่มเพาะคนให้มีวิสัยทัศน์ มีความแข็งแกร่ง ทั้งร่างกายและจิตใจแต่ผลลัพธ์ที่ได้นั้นคุ้มค่าเสมอ เป็นการคิดวางแผนอนาคตของทีมงาน เพื่อกำหนดทิศทางและจุดหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะมุ่งความสำเร็จในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา ดิดวงพันธ์ (2565) ที่ได้สรุปได้ว่าผู้บริหารจะต้องมี วิสัยทัศน์วิสัยทัศน์ที่ดีจะต้องมีความชัดเจน น่าเชื่อถือ บ่งบอกถึงความสามารถ ความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะตัวขององค์กร เป็นภาพเชิงบวก ในอนาคตที่สามารถปฏิบัติให้สำเร็จ รวมทั้งต้องสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับวัฒนธรรม ค่านิยมขององค์กร จากการอภิปรายผลดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลที่ด้านการมีวิสัยทัศน์มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดจากทั้ง 5 ด้าน

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมีจินตนาการ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นและเกิดความตึงเครียดภายในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือเป็นผู้นำขององค์กรจะต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการใช้จินตนาการในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของภรณ์ทิพย์ ปั่นก้อง (2559) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 สรุปผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ความมีจินตนาการ และเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริโรตร์ (2562) ที่สรุปผลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีจินตนาการ (Imagination) มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมของผู้บริหารในการแสดงออกถึงการสร้างมโนภาพที่เด่นชัด มีให้เห็นมากยิ่งขึ้น คิดวิเคราะห์ คิดเชิงสร้างสรรค์ สร้างความเชื่อมั่นความศรัทธา และความคาดหวัง

2. ผลการพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้คู่มือการพัฒนา ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับเรื่องชัย จรุงศิริวัฒน์ (2554) ที่กล่าวว่า คู่มือเป็น เอกสารที่ให้ความรู้เรื่องใด เรื่องหนึ่งมีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของ ข้อมูลแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้ใช้งานนำไปใช้ได้ถูกต้องและมี ประสิทธิภาพตามที่ผู้จัดทำกำหนด และประสิทธิ์ อุ่นหนองกุ้ง (2559) ที่ได้อธิบายความหมายของคู่มือว่าเป็น เอกสารหรือตำรา ที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รู้คู่มือศึกษาทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้ คนมี ภาพประกอบ และแผนภูมิต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อำนวยความสะดวก เป็นแนวทางให้ผู้ศึกษา เกิด ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยตนเองอย่างถูกต้อง รายละเอียดของแนวทางที่ประกอบด้วย 1) หลักการและ เหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ถือได้ว่าสอดคล้องกับพัชร พร สันติวิจิตรกุล (2553) ที่ศึกษาองค์ประกอบของคู่มือสรุปได้ว่าการจัดทำคู่มือจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญคือวิธีการใช้คู่มือหรือคำแนะนำในการใช้คู่มือ เนื้อหา สาระ คำชี้แจงเกี่ยวกับการ จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมแหล่งข้อมูลอ้างอิงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้คู่มือให้สามารถ ดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน เพื่อประโยชน์ในการช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายทั้งยังช่วยให้การประหยัด ทรัพยากรประหยัดเวลาและบุคลากร ตลอดจนผลงานมีคุณภาพตามเป้าหมาย และนันทน์มัส รอดทัศนาศ (2554) ที่สรุปว่า องค์ประกอบของคู่มือนั้นจำเป็นต้องมีให้ครบถ้วนและชัดเจนทุกองค์ประกอบ เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้นำไปใช้ซึ่งได้แบ่งออกเป็นส่วนๆ ดังนี้ 1) ส่วนของคำชี้แจง 2) ส่วนของเนื้อหาสาระ 3) ส่วนของกิจกรรม ขั้นตอนวิธีการและเวลาดำเนินการ 4) ส่วนของสถานที่วัสดุ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ 5) ส่วน ข้อเสนอแนะ และ 6) ส่วนของการวัดผลและประเมินผล และสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ (2562) ที่ได้เขียนถึงองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน 8 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ (Objectives) 2) ขอบเขต (Scope) 3) คำจำกัดความ (Definition) 4) ความรับผิดชอบ (Responsibilities) 5) ขั้นตอนการ ปฏิบัติงาน (Procedure) เป็นการอธิบายขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด ว่า ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อใด? โดย สามารถจัดทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ข้อความอธิบาย หรือการใช้ตารางอธิบาย หรือการใช้ แผนภูมิหรือการใช้ Flow Chart 5) เอกสารอ้างอิง (Reference Document) 7) แบบฟอร์มที่ใช้ (Form) 8)

เอกสาร บันทึก (Record) ซึ่งสรุปผลจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดไปใช้ โดยได้กำหนดเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล และ 2) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนาและเนื้อหา ประกอบด้วย 1) เนื้อหาที่มีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การมีความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การยอมรับและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การมีจินตนาการ และ 3) กระบวนการพัฒนา และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจความพึงพอใจการจัดกิจกรรม 2) แบบสังเกตพฤติกรรม 3) แบบประเมินผลงาน และ 4) แบบสัมภาษณ์ จึงอาจเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้มีสรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัดได้นำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ ไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สู่การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

1.2 ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา ที่พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีความคิดสร้างสรรค์โดยต้องพัฒนาตนเองด้านนี้ และควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ดีในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ

2.3 ควรมีการวิจัยประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำคุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) การยอมรับและมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมีจินตนาการ เป็นตัวแปรหรือองค์ประกอบในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คำสั่งสำนักงหวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 8/2559 เรื่องการบริหารจัดการรวมสถานศึกษา อาชีวศึกษา ภาครัฐและเอกชน. (12 กุมภาพันธ์ 2559). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 133 ตอนพิเศษ 42 ง, น.3.
- จินตนา ดีดวงพันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นันทมนัส รอดทัศน. (2554). การจัดทำคู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศบางบอน. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ อุ่นหนองง. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรพร สันติวิจิตรกุล. (2553). การพัฒนาคู่มือวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 (ดอนสักผดุงวิทยา). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ภรณ์ทิพย์ ปั่นก้อง. (2559). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์. (2554). เทคนิคการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 261-271.
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: ครุอินเตอร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา.2560-2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานสกสค.องค์การสินค้า.
- สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ. (2562). คู่มือการพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์ และการประชุมปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้ช่วยสู่การเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2564). แผนพัฒนาการจัดการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 - 2565 ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564. ร้อยเอ็ด : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.
- เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Krejcie R.V. Morgan D.W. (1970). Determining sampling size for research activities educational and psychological measurement. *Dissertation Abstracts International*. 30(3), 607 - 610.